

V Bruseli 23. mája 2023
(OR. en)

9616/23

RECH 190
EDUC 169
PI 77
DIGIT 96

VÝSLEDOK ROKOVANIA

Od:	Generálny sekretariát Rady
Dátum:	23. mája 2023
Komu:	Delegácie
Č. predch. dok.:	8827/23
Predmet:	Vysokokvalitné, transparentné, otvorené, dôveryhodné a spravodlivé akademické publikovanie – závery Rady (schválené 23. mája 2023)

Delegáciám v prílohe zasielame závery Rady o vysokokvalitnom, transparentnom, otvorenom, dôveryhodnom a spravodlivom akademickom publikovaní, ktoré Rada schválila na svojom 3 949. zasadnutí 23. mája 2023.

**ZÁVERY RADY O VYSOKOKVALITNOM, TRANSPARENTNOM, OTVORENOM,
DÔVERYHODNOM A SPRAVODLIVOM AKADEMICKOM PUBLIKOVANÍ**

RADA EURÓPSKEJ ÚNIE,

PRIPOMÍNAJÚC

- svoje závery z 1. decembra 2015 o etike vo výskume¹, v ktorých sa uznáva význam otvorenej vedy ako mechanizmu na zvýšenie etiky vo výskume a naopak;
- svoje závery z 27. mája 2016 o prechode k systému otvorenej vedy², v ktorých sa uznáva, že otvorená veda má potenciál zvýšiť kvalitu a vplyv vedy v prospech spoločnosti;
- svoje odporúčanie z 5. apríla 2022 o budovaní mostov pre účinnú európsku spoluprácu v oblasti vysokoškolského vzdelávania³, v ktorom sa zdôraznil význam podpory pilotných projektov a testovania týkajúcich sa riešení založených na otvorenom zdroji s cieľom prekonávať spoločné výzvy a prispievať tak k interoperabilite, digitálnej pripravenosti, dátovej suverenite a zodpovednosti systémov vysokoškolského vzdelávania;

¹ 14853/15.

² 9526/16.

³ Ú. v. EÚ C 160, 13.4.2022, s. 1 – 8.

- svoje závery z 10. júna 2022 o zásadách a hodnotách medzinárodnej spolupráce v oblasti výskumu a inovácie⁴, v ktorých podporila otvorenú vedu s cieľom usilovať sa o vzájomnú konsolidáciu a šírenie výsledkov výskumu prostredníctvom rámcov a stratégií zameraných na otvorený a okamžitý prístup k vedeckým publikáciám a podporila práva výskumných pracovníkov zverejňovať, zdieľať, šíriť a otvorene oznamovať výsledky a údaje vyplývajúce z takéhoto výskumu, a to aj prostredníctvom odbornej prípravy a výučby, a združovať sa do reprezentatívnych profesijných alebo akademických organizácií bez toho, aby boli znevýhodnení systémom, v ktorom pracujú, alebo akoukoľvek cenzúrou či diskrimináciou;
- svoje závery z 10. júna 2022 o hodnotení výskumu a vykonávaní otvorenej vedy⁵, v ktorých sa zdôraznila potreba neobmedzeného prístupu k výsledkom výskumu, publikáciám a údajom financovaným z verejných zdrojov a ich opätovné použitie na výskumné účely a zdôraznili výhody otvorenej vedy a okamžitého otvoreného prístupu k výskumným publikáciám, ako aj viacjazyčnosti na účely širšej komunikácie o výsledkoch výskumu,

Smerom k otvorenému, spravodlivému a udržateľnému systému akademického publikovania

1. PRIPOMÍNA, že akademické publikovanie prostredníctvom časopisov je v súčasnosti primárnym akademickým prostriedkom šírenia výsledkov výskumu a nových vedeckých poznatkov; OPÄTOVNE POTVRDZUJE, že je dôležité urýchliť prechod na otvorenú vedu s cieľom zlepšiť kvalitu, efektívnosť a vplyv výskumu podporou transparentnosti, prístupnosti, rozmanitosti, opätovnej použiteľnosti, reprodukovateľnosti a dôveryhodnosti výsledkov výskumu, že otvorený prístup k akademickým publikáciám vrátane ich opätovného použitia je jedným z kľúčových prvkov systému otvorenej vedy a že je potrebné vykonať opatrenia na zabezpečenie toho, aby akademické publikovanie podporovalo tieto ciele;

⁴ 10125/22.

⁵ 10126/22.

2. KONŠTATUJE, že digitálna transformácia, aj keď je spojená s výzvami, naďalej ponúka príležitosti pre nové metódy efektívneho a účinného akademického publikovania, ako sú online nástroje na publikovanie, archívy a platformy pre širokú škálu výstupov výskumu vo všetkých oblastiach, a to na vnútroštátnej aj európskej úrovni, ale taktiež konštatuje, že veľká časť súčasného systému je založená na obchodných a prevádzkových modeloch, ktoré ešte plne nevyužili potenciál digitalizácie, najmä v súvislosti s rozširujúcou sa škálou čoraz dôležitejších výsledkov výskumu, ako sú súbory údajov, softvér a výskumné protokoly; a PODČIARKUJE význam investovania do elektronickej infraštruktúry, digitálnych a inovačných nástrojov a kapacít;
3. ZDÔRAZŇUJE, že akademickým publikovaním by sa mali podporovať základné zásady akademickej slobody, etiky vo výskume a vedeckej excelentnosti, ako aj maximálna dostupnosť a opätovná použiteľnosť výsledkov výskumu a zároveň podporovať výskumné komunity a ich interdisciplinárna spolupráca a VYZDVIHUJE, že vedecké postupy na zabezpečenie reprodukovateľnosti, transparentnosti, výmeny, dôslednosti a spolupráce sú dôležitými prostriedkami na dosiahnutie publikačného systému reagujúceho na výzvy demokratických, moderných a digitalizovaných spoločností; PODČIARKUJE, že okamžitý a neobmedzený otvorený prístup by mal byť normou pri publikovaní výskumu zahŕňajúceho verejné finančné prostriedky, s transparentnou cenotvorbou úmernou publikačným službám a v prípadoch, keď náklady nehradia jednotliví autori alebo čitatelia;

Podpora rozmanitosti a zabezpečenie rovnosti v rámci akademického publikovania

4. UZNÁVA, že publikačné postupy sa v jednotlivých disciplínach líšia, a ZDÔRAZŇUJE, že niektoré publikačné formáty, ako sú monografie, knihy a dlhotextové formáty, najmä v spoločenských a humanitných vedách, by sa mali naďalej podporovať, pričom by sa malo presadzovať publikovanie s otvoreným prístupom a mala by sa umožniť koexistencia rôznych formátov, ako aj publikovanie v rôznych jazykoch;

5. KONŠTATUJE, že súčasný systém akademického publikovania prevádzkujú rôzne ziskové a neziskové organizácie, a so znepokojením UZNÁVA, že rastúce náklady na platený prístup k vedeckým publikáciám a na akademické publikovanie spôsobujú nerovnosti a stávajú sa neudržateľnými pre subjekty financujúce verejný výskum a inštitúcie zodpovedné za vynakladanie verejných finančných prostriedkov, čím sa znižuje objem finančných prostriedkov, ktoré sú k dispozícii na výskum;
6. VYZDVIHUJE význam neziskových, akademických modelov publikovania s otvoreným prístupom, ktoré neúčtujú autorom alebo čitateľom poplatky a v rámci ktorých môžu autori zverejňovať svoju prácu bez financovania/inštitucionálnych kritérií oprávnenosti; BERIE NA VEDOMIE rôznorodosť modelov, ktoré nezávisia od poplatkov za spracovanie článkov alebo podobných jednotkových poplatkov, a ZDÔRAZŇUJE, že je dôležité pod vedením verejných výskumných organizácií podporovať rozvoj takýchto modelov;
7. ZDÔRAZŇUJE, že je nevyhnutné vyhnúť sa situáciám, keď výskumní pracovníci majú obmedzený výber publikačných kanálov z dôvodu finančných kapacít, a nie z dôvodu kritérií kvality, ako aj situáciám, v ktorých sa k výskumným publikáciám možno dostať len cez platený prístup; VÍTA koordináciu v rámci EÚ, ako aj s globálnymi partnermi s cieľom podporiť rovnosť v akademickom publikovaní, pričom sa zohľadňuje odporúčanie UNESCO o otvorenej vede⁶;

Posilnenie dôvery a zabezpečenie vysokej kvality, transparentnosti a integrity v akademickom publikovaní

8. PODČIARKUJE, že akademická sloboda zahŕňa právo slobodne vymedziť výskumné otázky, zvoliť si teórie a rozvíjať ich, zhromažďovať empirické materiály, využívať akademické výskumné metódy, spochybňovať akceptované vedecké poznatky a prichádzať s novými myšlienkami a zahŕňa právo na výmenu, šírenie a zverejňovanie ich výsledkov aj prostredníctvom odbornej prípravy a výučby a ZDÔRAZŇUJE, že akékoľvek obmedzenie týchto postupov ohrozuje akademickú slobodu a etiku vo výskume;

⁶ [Odporúčanie UNESCO o otvorenej vede – digitálna knižnica UNESCO](#)

9. ZDÔRAZŇUJE, že pri akademickom publikovaní by dôkladné partnerské preskúmanie malo aj naďalej zohrávať zásadnú úlohu, pričom výskumní pracovníci by zaň mali prevziať zodpovednosť a poskytovať odborné poradenstvo v redakčných radách, čím sa zabezpečia vedecké normy, platnosť a kvalita výskumu; ZDÔRAZŇUJE, že partnerské preskúmanie by malo aj naďalej budovať a udržiavať etiku vo výskume a dôveru vo vedu, a to aj stiahnutím neplatných publikácií; UZNÁVA, že systém partnerského preskúmania v súčasnosti čelí rôznym výzvam, napr. zvýšenému počtu podaní a únave hodnotiteľov; ZDÔRAZŇUJE, že je potrebné podporovať transparentnosť prostredníctvom postupov otvoreného partnerského preskúmania a uznať príspevok výskumných pracovníkov k vykonanému partnerskému preskúmaniu a odmeňovať ich;
10. VYZDVIHUJE, že reprodukovateľnosť je kľúčovou charakteristikou kvality výskumu, ktorá úzko súvisí s transparentnosťou a etikou vo výskume, a že nedostatočná reprodukovateľnosť môže mať negatívny vplyv na vedecký pokrok a dôveru vo vedu;

Ďalší postup

Rámcové podmienky

11. NABÁDA členské štáty a Komisiu, aby zintenzívnili podporu rozvoja zosúladených inštitucionálnych a finančných politík a stratégií týkajúcich sa multiformátových neziskových modelov s otvoreným prístupom k akademickému publikovaniu v Európe bez nákladov pre autorov alebo čitateľov a aby stanovili a vykonávali plány alebo akčné plány na výrazné rozšírenie takýchto modelov publikovania;

12. VÍTA zavedenie sekundárnych publikačných práv vo viacerých členských štátoch do ich vnútroštátnych právnych predpisov v oblasti autorských práv, ktoré umožňujú otvorený prístup k akademickým publikáciám, ktoré vznikli aj s použitím verejných finančných prostriedkov; NABÁDA Komisiu, aby v kontexte opatrenia 2 EVP v politickom programe EVP na roky 2022 – 2024 preskúmala a navrhla opatrenia na úrovni EÚ zamerané na odstránenie prekážok prístupu k výsledkom výskumu financovaného z verejných zdrojov a ich opätovného použitia, ako aj k publikáciám a údajom na výskumné účely a zároveň zaručila súhlas autora; VYZÝVA členské štáty, aby aktualizovali svoje vnútroštátne politiky a usmernenia týkajúce sa otvoreného prístupu s cieľom okamžite sprístupniť akademické publikácie na základe otvorených licencií a aby na výskumné údaje uplatňovali zásady FAIR (vyhľadateľné, prístupné, interoperabilné a opakovane použiteľné) a zásadu „také otvorené, ako je len možné, tak uzavreté, ako je potrebné“, a to s prihliadnutím na odporúčanie OECD týkajúce sa prístupu k výskumným údajom získaným s použitím verejných zdrojov⁷;
13. ZDÔRAZŇUJE, že je potrebné zmeniť výskumnú kultúru, aby uznala rôzne výskumné činnosti s celkovým cieľom maximalizovať vysokú kvalitu a vplyv výskumu; VÍTA v tejto súvislosti činnosti Koalície pre pokrok v hodnotení výskumu (CoARA); a NABÁDA na úzky dialóg medzi zainteresovanými stranami, členskými štátmi, Komisiou a pridruženými krajinami pri reforme hodnotenia výskumu, a to v koordinácii s globálnymi partnermi;
14. KONŠTATUJE, že nedostatok údajov a dôveryhodných informácií o stave akademického publikovania vrátane nákladov a bibliometrických údajov bráni rozvoju, vykonávaniu a hodnoteniu politiky otvoreného prístupu a oslabuje pozíciu členských štátov a výskumných organizácií pri rokovaníach s komerčnými vydavateľmi; UZNÁVA prebiehajúci vývoj v oblasti monitorovania pokroku smerom k otvorenej vede v rámci európskeho cloudu pre otvorenú vedu (EOSC) na základe vnútroštátneho monitorovania a spoločných kvalitatívnych a kvantitatívnych ukazovateľov; NABÁDA členské štáty a Komisiu, aby urýchlili tento vývoj a znížili fragmentáciu monitorovacích iniciatív začlenením monitorovania otvorenej vedy do monitorovacieho mechanizmu EVP a aby sa usilovali zabezpečiť súlad údajov z monitorovania so zásadami FAIR;

⁷ [Odporúčanie Rady OECD o prístupe k výskumným údajom získaným s použitím verejných zdrojov – OECD](#)

Kapacity: infraštruktúra a zručnosti

15. NAĎALEJ NABÁDA členské štáty, aby podporovali pilotné projekty platformy Open Research Europe (ORE) s cieľom vytvoriť v prospech verejného blaha kolektívnu, neziskovú rozsiahlu výskumnú publikačnú službu s otvoreným prístupom a aby propagovali a podporovali iné tematické a vnútroštátne neziskové vydateľské platformy a modely s otvoreným prístupom, ktoré poskytujú výskumníkom vysokokvalitné publikačné služby a ktoré sú vždy, keď je to možné a vhodné, prepojené na európskej úrovni v záujme zvýšenia kapacity, efektívnosti, použiteľnosti a nákladovej efektívnosti;
16. NABÁDA členské štáty a Komisiu, aby investovali do interoperabilných, neziskových infraštruktúr na publikovanie založené na softvéri s otvoreným zdrojovým kódom a otvorených normách a podporovali ich s cieľom zabrániť zablokovaniu služieb, ako aj proprietárnych systémov, a aby tieto infraštruktúry prepojili s EOSC;
17. NABÁDA členské štáty a Komisiu, aby rozvíjali vzájomné učenie v oblasti partnerského preskúmania zahŕňajúce zásady a postupy, ako podporovať transparentnosť a ako uznávať a odmeňovať činnosti partnerského preskúmania pri hodnotení výskumných pracovníkov;
18. NABÁDA členské štáty a Komisiu, aby prijali opatrenia na podporu budovania inštitucionálnych kapacít a na zvýšenie znalostí výskumných pracovníkov o právach duševného vlastníctva a ich hodnote vrátane dôsledkov prenosu autorských práv od autorov na vydavateľov a významu strategického riadenia duševného vlastníctva výskumných pracovníkov pri uľahčovaní okamžitého a neobmedzeného otvoreného prístupu k akademickým publikáciám;
19. VYZÝVA členské štáty a Komisiu, aby zosúlادili svoje politiky a odporúčania týkajúce sa otvoreného prístupu a otvorenej vedy s Paktom pre výskum a inováciu v Európe⁸ a Európskym kódexom správania pre etiku vo výskume Európskej federácie akadémií vied a humanitných vied⁹, a ZDÔRAZŇUJE, že je pritom zásadné rozvíjať odbornú prípravu a materiály, ktoré podporujú výskumných pracovníkov v ich úsilí o uplatňovanie zásad otvorenej vedy a zároveň zabezpečujú dodržiavanie vysokých noriem etiky vo výskume;

⁸ Ú. v. EÚ L 431, 2.12.2021, s. 1 – 9.

⁹ [ALLEA-European-Code-of-Conduct-for-Research-Integrity-2017.pdf](#) (v angličtine)

20. VYZÝVA členské štáty, aby v spolupráci s Komisiou systematicky riešili otázku predátorského publikovania a propagovali a podporovali odbornú prípravu v oblasti zodpovedných, otvorených a etických publikačných postupov pre študentov a výskumných pracovníkov vo všetkých fázach kariéry, čím im poskytnú zručnosti a kompetencie, ktoré potrebujú, a aby zabezpečili primeranú odbornú prípravu a informovanosť o predátorských, pochybných, klamlivých a nekvalitných publikačných postupoch a ich negatívnom vplyve na spoľahlivosť výskumu.
-